

EĞİTİMDE YAPAY ZEKÂ VE UYGULAMA ALANLARI

Editörler

Doç. Dr. Taner ATMACA

Dr. Sinan DAĞ

Vizetek
Yayıncılık

EĞİTİM2023

‘Bireyde bilgi, toplumda sevgi’

EĞİTİMDE YAPAY ZEKÂ VE UYGULAMA ALANLARI

Editörler

Doç. Dr. Taner ATMACA
Dr. Sinan DAĞ

Yazarlar

Abdullah Ragıp ERSÖZ - Ahmet DAĞ - Aslı ÇETİNKAYA - Buket Selin SAYIN ŞENER - Elif ÇELİK - Hamit ÖZEN - İbrahim EDİZ - Murat URAY - Nihal GÜRSOY KÖROĞLU - Orbay BAŞARAN - Senem KILIÇ - Sinan DAĞ - Taner ATMACA

ISBN: 978-625-382-092-3

E-ISBN: 978-625-382-093-0

DOI: 10.54637/vizetek.9786253820930

Copyright © Vizetek

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Sayın okuyucularımız, bandrolsüz yayınları satın almamanızı diliyoruz. Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazar(lar)ına aittir.

Yayın Tasarımcısı / Koordinatörü: Ferit RESULOĞULLARI

Kapak Tasarımı & Mizanpaj: Ahmet TUNÇDEMİR

Baskı: Ankara | Aralık, 2025

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA

Tel.: (0312) 482 00 11

Web: www.vizetek.com.tr

E-mail: vizetekiayincilik@gmail.com

Yayıncı Sertifika No: 41575

 Vizetek
Yayıncılık

EĞİTİM2023

'Bireyde bilgi, toplumda sevgi'

Baskı: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti.

İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1 Yenimahalle/ANKARA

Tel.: 0 (312) 395 85 71

Matbaa Sertifika No: 47479

EĞİTİMDE YAPAY ZEKÂ VE UYGULAMA ALANLARI

Editörler

Doç. Dr. Taner ATMACA

Dr. Sinan DAĞ

Ankara, 2025

TAKDİM

Değerli Okuyucular,

Dijital dönüşümün hız kazandığı günümüzde, yapay zekâ teknolojileri eğitim sistemlerinin yeniden yapılandırılmasında stratejik bir unsur haline gelmiştir. Bu çerçevede Eğitim2023 Derneği olarak; çağın gerektirdiği niteliklere sahip öğrenme ortamları oluşturmak, yenilikçi eğitim modelleri geliştirmek ve Türkiye'nin eğitim alanındaki dönüşümüne akademik katkı sunmak amacıyla çalışmalar yürütmekteyiz.

Elinizde bulunan “Eğitimde Yapay Zekâ ve Uygulama Alanları” kitabı, bu vizyonun somut bir çıktısıdır. Alanında yetkin uzmanlar tarafından hazırlanmış bu eser, yapay zekânın eğitimdeki teorik temellerini, uygulama yöntemlerini ve geleceğe yönelik öngörülerini çok boyutlu bir bakış açısıyla ele almaktadır. Kitap; öğretmenlerden araştırmacılara, eğitim yöneticilerinden politika geliştiricilere kadar geniş bir kitleye bilimsel bir referans kaynağı sunmayı amaçlamaktadır.

Bu değerli çalışmanın ortaya çıkmasında katkı sağlayan tüm akademisyenlere ve uzmanlara teşekkür eder; bu kitabın ülkemizin eğitim vizyonuna, yenilikçi uygulamalara ve yapay zekâ temelli öğrenme modellerine güçlü bir katkı sunmasını temenni ederim.

Saygılarımla,

ERTEKİN ENGİN
EĞİTİM 2023 DERNEĞİ
GENEL BAŞKAN

ÖN SÖZ

Yapay zekâ, insanlık tarihinin en köklü dönüşümlerinden birine öncülük ediyor. Eğitim alanı da bu dönüşümün merkezinde yer alıyor. Bugün öğretme ve öğrenme süreçleri, yalnızca bilgi aktarımına dayalı bir yapıdan çıkarak; veriye, etkileşime, bireyselleştirmeye ve etik farkındalığa dayalı yeni bir paradigmanın içine taşınmaktadır. Eğitim, artık dijital çağın pasif bir uyum alanı değil; teknolojiyle birlikte düşünme, üretme ve insanı yeniden tanımlama sahnesidir.

Bu kitap, yapay zekânın eğitimdeki çok boyutlu etkilerini anlamaya ve tartışmaya yönelik bir ortak çabanın ürünüdür. Çalışmada yer alan bölümler, öğretim süreçlerinden okul yönetimine, rehberlik hizmetlerinden dil öğretimine, insan kaynakları eğitiminden bilimsel yayın etiğine kadar uzanan geniş bir yelpazede, yapay zekânın eğitim sistemine getirdiği yenilikleri, fırsatları ve riskleri derinlemesine ele almaktadır.

Eserin temel amacı, yapay zekâyı bir “teknik araç” olarak değil, eğitim düşüncesini ve pedagojik ilişkiyi yeniden biçimlendiren bir kültürel olgu olarak kavramaktır. Bu perspektif, öğretmenlerin rollerinden öğrenme ortamlarının tasarımına, öğrencilerin bireysel deneyimlerinden eğitimdeki adalet ve eşitlik tartışmalarına kadar her alanda yeni bir duyarlılık geliştirmeyi gerektirmektedir.

Kitapta yer alan çalışmalar, farklı disiplinlerden araştırmacıların birikimlerini buluştururken, aynı zamanda insan merkezli bir yapay zekâ anlayışını savunmaktadır. Eğitimdeki dijitalleşmenin yalnızca verimlilik ya da hızla ölçülmemesi; aynı zamanda etik, psikolojik ve toplumsal boyutlarının da gözetilmesi gerektiği ortak bir bilinçle dile getirilmektedir.

Bu eser, eğitim dünyasına teknik bir rehber sunmaktan çok, bir çağın ruhunu anlamaya yönelik düşünsel bir davettir. Yapay zekânın yükselişiyle birlikte, eğitimdeki en önemli soru artık “teknoloji ne kadar gelişti?” değil, “biz bu teknolojiyle nasıl bir insan ve toplum tasavvuru inşa ediyoruz?” sorusudur. Bu kitabın, eğitimde yapay zekâ üzerine düşünen tüm öğretmenlere, araştırmacılara ve politika yapıcılara yeni ufuklar açmasını diliyor; katkı sunan tüm yazarlarımıza ve araştırmacılara teşekkür ediyoruz.

Doç. Dr. Taner ATMACA

Dr. Sinan DAĞ

BÖLÜMLER VE YAZARLAR

BÖLÜM I

YAPAY ZEKÂ VE ÖĞRETMENLERİN DEĞİŞEN ÖĞRETİM PRATİKLERİ

Doç. Dr. Taner ATMACA | ORCID: 0000-0001-9157-3100

YL Öğrencisi Senem KILIÇ | ORCID: 0009-0000-2444-1407

YL Öğrencisi Elif ÇELİK | ORCID: 0009-0009-8318-3263

BÖLÜM II

OKUL YÖNETİMİNDE YAPAY ZEKÂ VE UYGULAMA ALANLARI

Dr. Sinan DAĞ | ORCID: 0000-0002-6684-5219

BÖLÜM III

YENİ TEKNOLOJİLER (YAPAY ZEKÂ, METAVERSE)

BAĞLAMINDA EĞİTİM VE İMKANLAR

Prof. Dr. Ahmet DAĞ | ORCID: 0000-0001-6173-9966

BÖLÜM IV

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE YAPAY ZEKÂ UYGULAMALARI:

DÖNÜŞÜM, ETKİLİLİK VE GELECEK PERSPEKTİFİ

Dr. Buket Selin SAYIN ŞENER | ORCID: 0000-0002-5148-6034

BÖLÜM V

DİJİTAL ÇAĞDA REHBERLİK VE PSİKOLOJİK

DANIŞMA HİZMETLERİNİN YENİDEN TASARLANMASI

Dr. Aslı ÇETİNKAYA | ORCID: 0000-0001-5977-0067

BÖLÜM VI

1999-2025 YILLARI ARASINDA ÖĞRENME-ÖĞRETME YÖNTEMLERİ VE ÖĞRETMEN OLARAK YAŞANAN DEĞİŞİMİN YAPAY ZEKÂ İLE SORGULANMASI

Dr. Nihal GÜRSOY KÖROĞLU | ORCID: 0009-0001-0391-1577

BÖLÜMLER VE YAZARLAR

BÖLÜM VII

YAPAY ZEKÂ VE KİŞİSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM ORTAMLARI

Dr. İbrahim EDİZ | ORCID: 0009-0000-5837-6770

BÖLÜM VIII

PREKARYEN EĞİTİM DÜZENİNİN ÖĞRETMEN VE Z KUŞAĞINA ETKİLERİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Doç. Dr. Hamit ÖZEN | ORCID: 0000-0001-7604-5967

Dr. Orbay BAŞARAN | ORCID: 0000-0002-9751-2111

BÖLÜM IX

İNSAN KAYNAKLARI EĞİTİMİNDE YAPAY ZEKÂ KULLANIMI

Dr. Murat URAY | ORCID: 0009-0006-0635-0652

BÖLÜM X

SORGULANMAMIŞ BİR YAPAY ZEKÂ YAYIMLAMAYA DEĞMEZ: BİLİMSEL YAYINLARDA YAPAY ZEKÂ ETİĞİ

Arş. Gör. Dr. Abdullah Ragıp ERSÖZ | ORCID: 0000-0003-3519-8400

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM I

YAPAY ZEKÂ VE ÖĞRETMENLERİN DEĞİŞEN ÖĞRETİM PRATİKLERİ

Taner ATMACA

Senem KILIÇ

Elif ÇELİK

GİRİŞ	2
YZ Nedir?	4
YZ'nin Temel Bileşenleri	4
YZ ve Eğitim Teknolojileri	6
Öğretmenlerin Değişen Rolü ve YZ'nin Etkileri	9
YZ ile Gelen Yenilikler	11
YZ Destekli Öğretim Yöntemleri ve Uygulama Alanları	13
Karmaşık Problemleri Çözme ve Yaratıcı Düşünme	14
Yaratıcı Düşünmeyi Teşvik Eden Dijital Platformlar	14
Öğrenci Performansını İzleme ve Değerlendirme	15
Sürekli Değerlendirme ve Kişisel Gelişim İzleme	15
Sonuç	15
Kaynaklar	17

BÖLÜM II

OKUL YÖNETİMİNDE YAPAY ZEKÂ VE UYGULAMA ALANLARI

Sinan DAĞ

GİRİŞ	20
Okul Yönetimi ve Değişen Doğası	22
Teknolojik Dönüşüm ve Yapay Zekâ	24
Okul Yönetiminde Yapay Zekâ Uygulama Alanları	26
Sonuç	36
Kaynaklar	39

BÖLÜM III

YENİ TEKNOLOJİLER (YAPAY ZEKÂ, METAVERSE) BAĞLAMINDA EĞİTİM VE İMKANLAR

Ahmet DAĞ

GİRİŞ	42
Yeni Teknolojiler ve Eğitim: Yapay Zekâ, Metaverse ve Tekillik Teknolojisi	42
Sonuç	50
Kaynaklar	52

BÖLÜM IV
YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE YAPAY ZEKÂ UYGULAMALARI:
DÖNÜŞÜM, ETKİLİLİK VE GELECEK PERSPEKTİFİ

Buket Selin SAYIN ŞENER

GİRİŞ	54
Yabancı Dil Öğretiminde Teknoloji Kullanımı	55
Yapay Zekânın Yabancı Dil Öğretiminde Kullanımı	55
Yapay Zekâ Destekli Dil Öğrenme Uygulamalarının Geleceği	60
Sonuç	61
Kaynaklar	65

BÖLÜM V
DİJİTAL ÇAĞDA REHBERLİK VE PSİKOLOJİK
DANIŞMA HİZMETLERİNİN YENİDEN TASARLANMASI

Aslı ÇETİNKAYA

GİRİŞ	68
Türk Eğitim Sisteminde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri.....	69
Dijital Çağda Değişen Öğrenci Özellikleri ve İhtiyaçları	71
Dijital Çağda Psikolojik Danışmanların (Rehber Öğretmen)	
Profesyonel Yeterlikleri	72
Dijital Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine	
Geçişte İyileştirme Alanları.....	74
Sonuç	78
Kaynaklar	81

BÖLÜM VI
1999-2025 YILLARI ARASINDA ÖĞRENME-ÖĞRETME YÖNTEMLERİ VE
ÖĞRETMEN OLARAK YAŞANAN DEĞİŞİMİN YAPAY ZEKÂ İLE SORGULANMASI

Nihal GÜRSOY KÖROĞLU

GİRİŞ	86
1999-2004: Bilgi Aktarıcıdan Anlamlı Öğrenmeye	87
2005-2009: Rehber Öğretmen ve Yapılandırmacı Yaklaşım.....	89
2010-2014: Tasarımcı Öğretmen ve Öğrenme Ortamı Kurucusu	91
2015-2019: Mentor ve Rehberlik Rolü.....	94
2020-2024: Kolaylaştırıcı ve Yenilikçi Öğretmen	95
2024-... : Yapay Zekâyla Öğreten, Üreten ve Tasarlayan Öğretmen	97
Sonuç	100
Kaynaklar	102

BÖLÜM VII
YAPAY ZEKÂ VE KİŞİSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM ORTAMLARI

İbrahim EDİZ

GİRİŞ	106
Kişiselleştirilmiş Öğrenmenin Tanımı ve Önemi	106
Yapay Zekânın Eğitimdeki Rolüne Genel Bir Bakış	108
Kişiselleştirilmiş Eğitimde Yapay Zekâ Uygulamaları	109
Yapay Zekâ Tabanlı Sanal Öğretmenler ve Sohbet Botları	115
Yapay Zekâ Destekli Kişiselleştirilmiş Öğrenme	
Yapay Zekâ ve Kişiselleştirilmiş Eğitimin Geleceği	123
Karşılaşılabilecek Zorluklar ve Sınırlılıklar	124
Sonuç	126
Kaynaklar	128

BÖLÜM VIII
PREKARYEN EĞİTİM DÜZENİNİN ÖĞRETMEN VE
Z KUŞAĞINA ETKİLERİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Hamit ÖZEN
Orbay BAŞARAN

GİRİŞ	134
Neo-Liberalizm Baskısında Türk Eğitim Sistemi ve	
Z Kuşağı Gençlerinin Hali	135
Sınıfsal Belirsizlikten Pedagojik Krize:	
Prekarya, Öğretmenlik ve Z Kuşağı Arasındaki Kırılgan Eksen	137
Prekaryalaşmanın Pedagojik Yansımaları: Öğretmenlerin Sessiz İstifası ve	
Z Kuşağı'nın Dönüştürülemeyen Potansiyeli	138
Prekaryen Eğitim Sisteminde Sessiz İstifa Davranışı	
Gösteren Öğretmenler: Z Kuşağına Yansıması	140
Görünmez Temel İhtiyaçların Gölgesinde: Ulus'ta Çalışan Okul Terk Gençler	141
Sessiz Taleplerin Yansıması: Meslek Lisesi Öğrencileri	141
Baskının ve Farkındalığın Kesişiminde: Fen Lisesi Öğrencileri	142
Genel Değerlendirme: Beklentisizlik İkliminde Asimetrik İlişkiler	142
Sonuç	143
Kaynaklar	146

BÖLÜM IX
İNSAN KAYNAKLARI EĞİTİMİNDE YAPAY ZEKÂ KULLANIMI

Murat URAY

GİRİŞ	154
Yapay Zekâ ve İnsan Kaynakları: Kavramsal Çerçeve	155
İK Eğitiminde Yapay Zekâ Uygulamaları	158
Yapay Zekânın Eğitim Süreçlerine Etkileri	165
Zorluklar ve Etik Tartışmalar	169
Sonuç	173
Kaynaklar	175

BÖLÜM X
SORGULANMAMIŞ BİR YAPAY ZEKÂ YAYIMLAMAYA DEĞMEZ:
BİLİMSEL YAYINLARDA YAPAY ZEKÂ ETİĞİ

Abdullah Ragıp ERSÖZ

GİRİŞ	180
Etik	181
Bilişim Etiği	182
Yapay Zekâ Etiği	183
Akademik Etik	183
Bilimsel Yayın Üretiminde Yapay Zekâ Kullanımı Konusunda	
Yaşanan Sorunlar	184
Bilimsel Yayınlarda Yapay Zekâ Kullanımı İçin Etik Rehber	186
Yapay Zekâ İçerik Tespit Ediciler	190
Sonuç	191
Kaynaklar	193